

Yukarı Mısır Valisi Weni'nin Otobiyografisine Göre Eski Krallık Döneminde Bürokrasinin İç İşleyişi

Internal Functioning of the Bureaucracy in the Old Kingdom Period According to the Autobiography of Weni, Governor of Upper Egypt

Ercüment YILDIRIM
(Sorumlu Yazar-Corresponding Author)

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih
Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye
Department of History, Faculty of
Humanities and Social Sciences,
Kahramanmaraş Sütçü İmam University,
Kahramanmaraş, Türkiye
neshali@ksu.edu.tr

Geliş Tarihi/Received 29.04.2024
Revizyon Talebi / Revision Request 09.06.2024
Son Revizyon / Final Revision 04.09.2024
Kabul Tarihi/Accepted 13.09.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 15.12.2024

Atf:
Yıldırım, E. (2024). Yukarı Mısır Valisi Weni'nin Otobiyografisine Göre Eski Krallık Döneminde Bürokrasinin İç İşleyişi. *Edebiyat ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 73, 125-134.

Cite this article:
Yıldırım, E. (2024). Internal Functioning of the Bureaucracy in the Old Kingdom Period According to the Autobiography of Governor of Upper Egypt Weni. *Journal of Literature and Humanities*, 73, 125-134.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Öz

Mısır kralları I. Teti, I. Pepi ve Merenre dönemlerini kapsayan yaklaşık MÖ 2350-2288 yılları arasında Eski Mısır bürokrasi sınıfı içerisinde hızla yükselen bir memur olan Weni, mezarının duvarlarına kazınmış otobiyografisi vasıtasıyla emri altındaki krallara hakkıyla hizmet ettiğini tanrılara duyurmaya çalışmıştır. Weni, hayatı boyunca Eski Mısır monarşik sistemi içerisinde sivil, dini ve askeri görevlerde bulunmuştur. Bu anlayış günümüz için alışılmadık olsa dahi Eski Mısır bürokrasi sistemi için olağan bir durumdur. Kariyerine I. Teti döneminde tahıl ambarı sorumlusu olarak başlayan Weni, I. Pepi'nin saltanatında, giyinme odasının gözetmeni pozisyonuna terfi ettirilmiştir. Bu yeni görev Weni'ye kralla doğrudan teması imkanı sağlamıştır. Zamanla güvenilirliğini ispatlayan ve sadakatini gösteren Weni, Tanrı Nekhen'in kıdemli muhafızlığı gibi geniş yetkilere sahip dini bir görevi üstlenmiştir. Kral I. Pepi tarafından kraliyet haremde işlenen bir suç araştırarak görevlendirilen Weni, başarısı ile güvenilirliğini bir kez daha ispatlamıştır. Bu başarı, Weni'ye Çöl Halkı'na karşı düzenlenecek seferlerin başkomutanlığını getirmiştir. Otobiyografisine göre Weni, sivil memurluğundaki başarısını askeri sahada da ispatlamış ve Kral I. Pepi onu Mısır'ın en iyi mezarlardan birine sahip olmasını sağlayarak ödüllendirmiştir. Merenre'nin hükümdarlığı sırasında Weni, Yukarı Mısır valisi olarak atanmıştır. Bu yüksek memurluk görevinde nüfus sayımından, toplanan vergilerin kontrolüne, taş ocaklarına yapılan gezilerden, kanal ve gemi inşalarından sorumlu olmuştur. Weni'nin otobiyografisi temelde Eski Mısır'daki ideal bir bürokratin yapması gerekenleri açıklamaktadır. Bu çalışma, Eski Çağ krallıkları arasında en gelişmiş bürokrasi sınıfına sahip olan Mısır'ın Eski Krallık döneminde bürokratik sistemin işleyişini Weni'nin otobiyografisi üzerinden açıklamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Weni, Bürokrasi, I. Pepi, Merenre, I. Teti.

Abstract

Weni, who was a rapidly rising civil servant within the Ancient Egyptian bureaucracy between approximately 2350-2288 BC, covering the periods of Egyptian kings Teti I, Pepi I and Merenre, tried to announce to the gods that he served the kings under his command properly through his autobiography engraved on the walls of his tomb. Throughout his life, Weni held civil, religious and military positions within the Ancient Egyptian monarchical system. Even though this understanding is unusual for today, it is normal for the Ancient Egyptian bureaucracy system. Weni, who started his career as a granary manager during the reign of Teti I, was promoted to the position of overseer of the dressing room during the reign of Pepi I. This new position gave Weni direct contact with the king. Weni, who proved his reliability and loyalty over time, assumed a religious position with wide powers, such as being the senior guard of God Nekhen. Weni, who was assigned to investigate a crime committed in the royal harem by King Pepi I, once again proved his reliability with his success. This success brought Weni the commander-in-chief of the expeditions against the Sand-dwellers. According to his autobiography, Weni proved his success in the civil service as well as in the military field, and King Pepi I, rewarded him by having one of the best tombs in Egypt. During Merenre's reign, Weni was appointed governor of Upper Egypt. In this high civil servant position, he was responsible for the census, control of collected taxes, trips to quarries, and canal and ship construction. Weni's autobiography basically explains what an ideal bureaucrat in Ancient Egypt should do. This study aims to explain the inner workings of the bureaucratic system during the Old Kingdom of Ancient Egypt, which had the most developed bureaucracy class among the ancient kingdoms, through Weni's autobiography.

Keywords: Weni, Bureaucracy, Pepi I, Merenre, Teti I.

Giriş

Nil Nehri'nin yılın belirli dönemlerinde taşması sonucunda oluşan verimli topraklarda gerçekleşen tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, sonrasında depolanması ve halka dağıtılması sürecine dayalı bir iktisadi anlayışa sahip olan Eski Mısır'ın yönetim anlayışı, üretim sistemine uygun olarak şekillenmiştir. Eski Mısır'da krallık, tarımsal üretimin vergilendirilmesine dayanan bir sistematiğe sahiptir. Eski Mısır yönetim sisteminde idarenin en üst noktasında bulunan Kral, idaresi altındaki sosyal sınıflara mensup bireylere verdiği emirlerle düzenli bir toplum oluşmasına gayret etmiştir. (Rolfe, 1917, ss. 157-168; Kuijt & Goodale, 2009, ss. 403-422; Yıldırım, 2022, ss. 2456-2468; Allen, 1997, ss. 135-154.) Mısır kralının emri altındaki insanlar, mensup bulunduğu sosyal sınıfın gerektirdiği rolleri yerine getirmek ve görevleri yapmak mecburiyetinde olduğuna inanmıştır. Kralın tanrısal varlığı ve tanrıların Mısır kralına yönetme yetkisi vermesi, yönetilen sınıfa mensup bireylerin kralı sorgulamasını ve ona karşı çıkmasını engellemiştir. Yönettikleri tarafından "Yüce Tanrı" olarak nitelenen Mısır kralları ülkedeki tarımsal üretimin, idari yönetimin ve tanrılar ile insanlar arasından olan ilişkilerin teminatı olarak kabul edilmiştir. (Yıldırım, 2019, ss.76-102; Lloyd, 2014, ss.167-172; Okon, 2012, ss. 93-98; Cowgill, 2004, ss. 525-549.)

Yönettiği insanlar nevinden olmayıp tanrısal bir karaktere, yapıya ve soya mensup olduğuna inanılan kral ile ancak çok yüksek rütbeli bürokrasi sınıfına bağlı bireyler ve üst düzey ruhban sınıfı mensupları iletişime geçebilmiştir. Hatta Yeni Krallık Dönemi'nde sadece vezirin kralın huzuruna çıktığı ve herhangi bir göz teması kurmadan ülkenin durumu ile ilgili bilgiler verdiği bilinmektedir. (Frankfort, 1948, ss. 36-47; Baines, 1995, ss. 3-47; Arnold & Ark, 1997, ss. 9-17.)

Eski Mısır yönetim sistematiğini açıklamak isteyen Mısır Bilimciler, çoğunlukla piramit benzetmesini kullanmışlardır. Bu benzetmeye göre piramidin en üst noktasında Kral, onun altında üst düzey ruhban sınıfı mensupları, bürokratik görevliler ve ordu komutanları bulunmaktaydı. Piramidin bu en üst bölümü yönetici sınıfa ait iken alt basamaklar yönetilen sınıflardan oluşmuştur. Yönetilen sınıfın en üstünde düşük rütbeli memurlar, tapınaklarda çalışan görevliler ve askerler bulunmaktaydı. Konum olarak üst, yaşam tarzı olarak orta sınıfa dahil olan bu insanlar, yöneten ile yönetilen sınıf arasındaki irtibatı sağlamış ve tüccarlarla birlikte piramidin ara katını oluşturmuştur. Piramidin tabanını ise toprağa bağlı çiftçiler ve kendilerinin olmayan tarlarda ve inşaatlarda ücret karşılığında çalışan işçiler bulunmaktaydı. (Baker & Baker, 2001, ss. 105-111; Allen, 2008, ss. 28-55; Köhler, 2017, ss. 335-356; Wenke, 1989, ss. 129-155.)

Mısır insanları arasındaki sınıfsal ayırım, sosyal statü farklılığı ve iktisadi gelir ayırımı sadece yeryüzünde yaşanan bu hayatta değil diğer dünyada yani ölümden sonraki yaşamda da kendini göstermiştir. Mısır kralları ve üst düzey bürokratlar ile ruhban sınıfı mensuplarının önde gelenleri büyük iktisadi kaynaklar ayırarak inşa ettirmiş oldukları gösterişli mezarlar ile diğer dünyadaki rahatlarını ve mutluluklarını garanti altına almaya çalışmışlardır. (Hornung, 1999a, ss. 59-63; Baines ve Lacovara, 2002, ss. 5-36.) Çalışmamızda otobiyografisini kullandığımız Yukarı Mısır Valisi Weni de kendisi için oldukça gösterişli bir mezar yaptırmıştır. (Chauvet, 2013, ss. 64-66; Herbich & Richards, 2006, ss. 141-149; Shaw, 2003, ss. 46-47.) Kralın izni ile inşa ettirilebilen bu mezar için Weni, Mısır'ın en değerli taş ocaklarında işlenmiş bir lahit getirilmiştir. Weni'nin mezarının mimari gösterişinin ötesinde çalışma konumuz için önemli olan Weni mezarında, büyük ihtimalle kendi ağzından anlatımlardan oluşan, bir otobiyografinin yazılmış olmasıdır. Günümüzden yaklaşık 4.200 yıl önce yazılmış olan bu otobiyografi ile kendi hayatını anlatan Weni, Eski Mısır'daki bürokrasinin iç işleyişi hakkında değerli bilgilerin bize ulaşmasını sağlamamıştır. (Richards, 2002, ss. 75-102)

"Ben (Weni), Yukarı Mısır Valisi, Hazine Vekili, (Tanrı) Nekhen Muhafızı, Nekheb (Hierakonpolis) (şehrinin) idarecisi, Tek Yoldaş, Batıdakilerin En Önde Geleni (Tanrı) Osiris tarafından onurlandırılan Weni, diyor ki: Kral Teti'nin heybeti altında (idaresi döneminde) kuşak giyen (göreve yeni başlamış) bir gençtim. Depo sorumlusu olarak görev yaparken sarayda yaşayanların üzerine müfettiş oldum. (Sonra) Kral Pepi'nin döneminde giyinme odasının gözetmeni olduğumda, majesteleri bana, piramit kasabasının rahiplerinin refakatçisi ve müfettişliği rütbesini verdi. Benim makamım majestelerinin makamına yaklaşırken beni Tanrı Nekhen'in kıdemli muhafızı yaptı, (Kral Pepi'nin) onun kalbi diğer hizmetkarlarının ötesinde benimle doluydu. Her türlü sırra ilişkin davaları baş yargıç ve vezirle dinledim. Kraliyet haremi ve altı büyük hane için kral adına hareket ettim, çünkü (Kral Pepi'nin) majestelerinin kalbi, onun herhangi bir memurunun, herhangi bir asilin veya herhangi bir hizmetkarının ötesinde benimle doluydu." (Lichtheim, 1975, ss. 18-19.)

Weni, otobiyografisinin giriş bölümünde, yaşamı boyunca sahip olduğu unvanları belirtmiştir. Weni, sahip bu unvanlarını saymaya hayatının son dönemde sahip olduğu en üst makam olan Yukarı Mısır valiliğinden başlamış öncesinde Hazine Vekili görevinde bulunduğunu daha önce ise Tanrı Nekhen'in Muhafızı olduğunu söylemiştir. Weni, Tanrı Osiris tarafından onurlandırıldığını belirterek sahip olduğu dini makamın ona sağlamış olduğu yüceliği de ayrıca vurgulamıştır. Weni, otobiyografisinde hayatının ilk dönemleri ile ilgili herhangi bir bilgi vermemiş Kral Teti'nin idaresi döneminde depo sorumlusu olarak göreve başlayan bir genç olduğunu ve sonrasında saray müfettişliğine yükseldiğini açıklamıştır. Weni'nin bu görevlerde ne kadar süre kaldığı bilinmemesine rağmen en azından birkaç on yılını bir üst makama ulaşmak için harcadığını tahmin edilmektedir. Eski Mısır'da bir üst makama ulaşabilmek için bir görevin ne kadar süre yapılması gerektiğine dair önceden

konulmuş kurallar bulunmamaktaydı. Bunun yerine amirleri konumunda bulunan kişilerin astlarının sadakat, güvenilirlik ve liyakatlerine göre bir üst makama yükselmelerine karar verebildiği düşünülmektedir. Fakat valilik ve ordu komutanlığı gibi büyük memuriyetlere ancak kralların onayı ile atanıldığı bilinmektedir. Otobiyografisine göre Weni, pek çok küçük memuriyeti Kral Pepi döneminde hakkıyla yerine getirmiş ve kralın giyinme odasının gözetmenliği unvanına yükselmiştir. Bu unvan ile birlikte piramit kasabasının rahiplerinin refakatçiliği ve müfettişliği unvanını da içeren Tanrı Nekhen'in kıdemli muhafızlığı gibi dini açıdan önemli bir noktaya ulaşmıştır. Weni'nin sahip olduğu bu unvanlar saraydaki konumunu yükseltmiş ve sarayın içerisinde görülen davalara dinleyici olarak katılmasını mümkün kılmıştır. Metinden anlaşıldığı kadarıyla zaman içerisinde Weni, kralın sadakatini daha çok kazanmış ve kral ile ilişkilerini geliştirmiştir. Weni'nin saray içerisinde kendisine verilen görevleri hakkıyla yerine getirmiş olması ve bazı konularda krala olmasa dahi kralın en yakınlarına doğru tavsiyeler vermesi onun bilinirliğini artırdığı gibi sevilmesini de sağlamış olmalıdır. Her ne kadar otobiyografi tarzının abartıya açık olduğu kabul edilse dahi valilik kadar üst bir konuma yükselen Weni'nin kendini iyi ifade edebilme yeteneğine, pratik bir zekaya ve hepsinden önemlisi Eski Mısır'daki bürokratik işleyişin seyrine hâkim birisi olduğunu söylemek mümkündür.

"Efendime, bana, Tura'dan beyaz taştan bir lahit getirilmesi için yalvardığımda, majesteleri, benim için bu lahdin Tura'dan getirmesi için kraliyet mührünü taşıyan bir adamla komutasındaki bir denizci bölüğünün (Nil Nehri'nin) karşısına geçmesini sağladı. (Lahitimin) kapağı, bir kapısı, lentosu, iki kapı sövesi ve bir sunum masası büyük bir mavna ile geldi. Daha önce hiçbir hizmetkar için böyle bir şey yapılmamıştı ama ben majestelerinin kalbinde mükemmel biriydim; Majestelerinin yüreğine kök salmıştım, Majestelerinin kalbi benimle doluydu." (Lichtheim, 1975, s.19.)

Eski Mısır inanç sisteminde büyük bir yeri olan öbür dünya veya sonsuz yaşam anlayışı sadece ruhun yolculuğundan ibaret olmayıp bu hayattan diğer yaşama geçiş için önceden hazırlanılması gereken bir süreç olduğuna inanılmıştır. Eski Mısır'daki Maat anlayışına göre bir insan yeryüzünde tanrıların isteklerine ne kadar uygun yaşarsa diğer dünyada o ölçüde huzur içerisinde olacaktır. Yine de diğer hayatta daha huzurlu ve rahat bir yaşam için gerekenlerin bu dünyadan tedarik edilerek kişinin mezarına yerleştirilmesi gerektiğine inanılmıştır. Bu nedenle Mısır kralları büyük piramitler yaptırarak öbür dünyada kendileri için gerekenleri bu dünyadan yanlarında götürmeye çalışmışlardır. Mısır krallarının piramitleri kadar gösterişli olmasa da pek çok üst düzey ruhban sınıfı mensubu ve bürokrat diğer hayatta daha huzurlu ve rahat bir yaşam için mastaba biçimli mezarlar yaptırmışlardır. (Martin, 2008, ss. 951-967; Yıldırım, 2022, ss. 238-254; Schwarz, 2001, ss. 42-52; Asante, 2011, ss. 49-56; Ferguson, 2016, ss. 69-88.)

Weni de öbür dünyadaki huzur ve rahatını garantilemek için bir mezar yaptırma isteğini kralına iletmış ve Kral Pepi, ona, mezar yaptırması için izin verdiği gibi bu mezarın malzemelerinin oldukça kaliteli olmasını sağlamıştır. Weni'nin mezarı için gereken kireç taşlarının çıkarıldığı Tura, Eski Mısırlılar tarafından "Troyu" veya "Royu" olarak adlandırılan bir bölge olup günümüz Kahire yakınlarında yer almaktadır. Metinde bahsedilen Tura'dan çıkartılan kireçtaşı, Mısır diğer ocakları arasında en beyaz ve kaliteli olanıdır. Eski Mısır'da zengin kişilerin mezarların kaplama taşlarında ve mastabaların taban ve tavanlarında bu taşlar kullanılmıştır. (Reedy, 1994, ss. 115-129; Hornung, 1999b, s. 22.) Weni, böyle kaliteli bir mezar yapabilme ayrıcalığının kendisine verilmiş olmasını otobiyografisinde gurur ile açıklamaktadır. Bu ayrıcalığın kralın kendisine olan güveninden yani kralın kalbinin Weni ile dolu olmasından kaynaklandığını bahsetmektedir.

Eski Mısır'da kral olmak kadar zor olan kral olarak kalabilmektir. Çünkü krallar en yakınlarından daima ihanet beklediği için güvenilir bildiği kişileri ve görevlileri daima yanında tutmaya gayret göstermiştir. Kralın odasına kadar girebildiği otobiyografisinde anlatan Weni'nin krala sadakatinin devamlılığı için ödüllendirilmesi gerekmektedir. Krallar, kendi adına ülkeyi yöneten görevlilere vereceği dünyevi ayrıcalık ve ödüllerin diğer taht adayları tarafından da vaat edilebileceğinden bu kişileri kendi tarafına tutmak için yöntemler geliştirmiştir. Paranın henüz icat edilmediği ve yaşamını sarayda devam ettirdiği için ihtiyaçları fazlasıyla giderilen üst düzey görevlilerin ödüllendirilebilmesinin en son noktası diğer dünyadaki huzurlarının garanti altına alınmasıdır. Bundan dolayı üst düzey bir bürokrat olan Weni'ye gösterişli bir mezar yaptırması için izin ve bu mezar için gereken en kaliteli malzemeyi getirme ayrıcalığı verilmiş olmalıdır.

Saray Gözetmenliği Dönemi

Eski Mısır'da saray, etrafında kurulmuş olan kraliyet kenti ile bütünleşmiş bir görünüm ve işlev arz etmektedir. Kraliyet kenti içerisinde kralın ve en yakın aile üyelerinin ikamet ettiği yapılar, Eski Mısır'daki tanrılara adanmış tapınak kompleksleri ve bürokrasi sınıfı mensuplarının resmi ofisleri bulunmaktadır. Kraliyet kentinin en dış mahalleleri ise kentin hizmetini gören insanların yaşadığı basit ikametgâhlardan oluşmaktadır. Kraliyet kentinin en önemli yapısı olan saray, diğer yapılardan izole kalmış ve daima daha ihtişamlı şekilde inşa edilmiştir. Binyıllar boyunca kraliyet kenti konumuna yükselen Memfis, Teb, Avaris, Amarna, Tanis, Sais gibi kentlerde bu mimari tarzı sürdürülmüştür. Eski Mısır'ın sivil, dini ve askeri yönetiminin devam ettiği kraliyet kentlerinde görevliler, ancak sahip oldukları mevkilere uygun mekânlara girebilmiştir. Düşük rütbeli memurlar sarayın bahçesine dahi alınmamıştır. Eski Mısır'da en önemli davalar, kralın sarayının kapısında görüşülmüşken kralın yaşam alanı olan ve sonraki dönemlerde harem olarak isimlendirilen alan ulaşılmaz bir konumda kalmıştır. (Lacovara, 2013, ss. 42-

47; Kanawati, 2003, ss. 172-181; Kóthay, 2013, ss. 479-520; Smith, 1977, ss. 24-28; Van Den Boorn, 2014, ss. 87-98.)

“Ben Nekhen’in kıdemli muhafızıyken, majesteleri beni kraliyet ailesi mensuplarının tek refakatçisi ve gözetmeni yaptı. Ben görevde bulunan kraliyet ailesi mensuplarının (alt rütbedeki) dört gözetmenini değiştirdim. Kralın korunmasında, ona eşlik edilmesinde ve orada bulunanların seçiminde (verdiğim kararlar için) majestelerinin övgüsünü kazandım. Kraliyet haremde Kraliçe Weret-yamtes’e karşı gizli bir suçlama olduğunda, majesteleri (Kral I. Pepi) beni tek başıma kraliçeyi dinlemem (ifadesini almam) için içeri soktu. (Yanımda) ne bir yargıç ne bir vezir ne bir memur vardı, yalnız ben vardım; çünkü (Kral I. Pepi biliyordu) ben buna layıktım, çünkü majestelerinin yüreğine kök salmışım; çünkü majesteleri kalbini benimle doldurmuştu (bana güveniyordu). (Kraliçenin bana söylediklerini) Nekhen’in kıdemli bir gardiyanı ile birlikte yazılı hale getirdim. (Bunlar olurken) rütbem (sadece) kraliyet ailesi mensuplarının gözetmeniydi. Benim gibi biri daha önce kralın haremine dair (böyle) bir sırrı duymamıştı ama majesteleri benim bunu duymama izin verdi çünkü majestelerinin kalbinde onun herhangi bir memurunun, onun herhangi bir soylusunun, onun herhangi bir hizmetkarının ötesinde değerliydim.” (Lichtheim, 1975, s. 19.)

Weni, otobiyografisinde henüz çok üst düzey bir memurluk makamı olmayan Tanrı Nekhen’in Kıdemli Muhafızı iken kraliyet ailesi mensuplarının refakatçisi ve gözetmeni konumuna yükseltildiğini ve böylece kraliyet haremde bulunabildiğini belirtmiştir. Kraliyet haremde bulunduğu dönemde Weni’ye kralın korunması ve ona eşlik edilmesi için seçilen görevlileri belirleme ayrıcalığı verilmiştir. Bu görev kralın hayatının korunması ile ilgili önemli bir görev olduğu için başarılı işler yapan Weni, takdir kazanmıştır.

Kralın bireysel güvenini ve takdirini kazanan Weni, büyük ihtimalle bir saray entrikasına karışmış olan Kraliçe Weret-yamtes’in ifadesini almak için kraliçe ile tek başına kalma ayrıcalığına ulaşmıştır. Weni’nin kraliçe ile tek başına görüşmesi, kraliçenin anlatacaklarının çok kişi tarafından bilinerek harem dışına sızmaması isteğinden kaynaklanmıştır. Bir diğer açıdan kraliçe ile konuşan kişinin öğrendiklerini kraliyetin aleyhine kullanmaması ve belki de krala şantaj yapmaması için güvenilir olması gerekmektedir. Ayrıca ifadeyi alan kişinin kraliçenin doğruyu söyleyip söylemediğinden emin olabilmek için diğer kişilerle de görüşmüş olması ve onların anlattıklarını da biliyor olması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında Weni, kraliyet içerisindeki bir entrikanın çözülmesi içinde görev almış ve bu tehlikeli işin üstesinden gelmeyi başarmıştır. Saray içerisinde en gizli kalması gereken işlerin yaşandığı haremde olanların sırrına vakıf olan Weni, otobiyografisinde belirttiğine göre bu sırları hayatı boyunca gizlilikle saklamış ve bu nedenle hizmet ettiği kral için değerli bir konuma yükselmiştir.

Eski Mısır krallarının büyük çoğunluğunu haremde kız kardeşleri veya eşlerinin yönettiği veya onların vasıtasıyla gerçekleşen entrikalar ile yıpratılmış ve hatta öldürülmüş olduğu bilinmektedir. Eski Mısır tarihinde zaman zaman kraliyet haremdeki hizmetkarlardan biri veya birkaçının diğer kraliyet ailesi üyeleri tarafından kışkırtılarak, meşru krala suikast düzenlediği bilinmektedir. Bu tip durumlarda en bilindik suikast tarzı zehir kullanmaktır. Mısır kralları, kraliyet ailesine özellikle sonradan evlilik yolu ile katılan kişilerin komplosuna kurban gitmemek için ailesini dışarıya kapatmış ve hatta aile içi evlilikler yapmıştır. (Middleton, 1962, ss. 603-611.) Yine de Mısır kralları için güvenilir hizmetkarlar bulmak oldukça önemli olmuş ve denenerik seçilenler uzun yıllar krallarına hizmet etmiştir. Weni, otobiyografisinde hizmet ettiği üç kral için de güvenilir bir kişi olduğunu iddia etmektedir.

Ordu Komutanlığı Dönemi

Doğuda Kızıldeniz kuzeyde Akdeniz ile çevrili olan Mısır Krallığı’nın tarihi boyunca en büyük düşmanları batı ve güney çöllerinden gelen yağmacı göçebe gruplar ile Sina Yarımadası üzerinden Mısır’a ulaşmaya çalışan Çöl Halkları olmuştur. Nil Nehri’nin taşması ile oluşan verimli tarım arazilerinde üretilen tonlarca tahıl ürünü ile yenebilir her türlü sebze ve meyve, bunlara sahip olmayan ve çölün yokluğu içinde yaşayan insanların ulaşmak istediği zenginlik olmuştur. Mısır’ın ilk şehirleri kurulduktan sonra şehir halkı için depolarda bekletilen tahıla ulaşma isteği çoğu zaman yarı aç yaşayan çöl insanlarının hayallerini süslemiştir. Bu amaçla Eski Mısır şehir ve kasabalarına, çöl alanlardan gelenlerin defalarca yağma akınları düzenlediği bilinmektedir. Hızla gelip şehir içerisindeki değerli eşyaları ve gıda maddelerini yağmalayıp çöle geri çekilen bu insanları sonrasında takip etmek yakalamak oldukça zor olmuştur. Eski Krallık Dönemi’nden itibaren güneydeki Nübye Çölü’nde ve batıdaki Libya Çölü’nde yaşayan gruplara karşı defalarca sefer düzenlenmiş fakat bu yağma akınları yine de tam olarak önlenememiştir. Nübye Çölü’nden ve Libya Çölü’nden yağma için gelen grupların haricinde Doğu Akdeniz kıyıları üzerinden ilerleyip Sina Yarımadası vasıtasıyla Mısır’a ulaşmaya ve bölgenin verimli alanlarını işgale çalışan insan toplulukları üzerine de pek çok defa seferlerin düzenlenmiş olduğu bilinmektedir. Mısır metinlerinde “Çöl Halkı” olarak tanımlanan ve büyük ihtimalle Sami kökenli Bedeviler oldukları düşünülen bu insan grupları, sık sık yağma yapmalarına rağmen temel amaçlarının verimli topraklara yerleşme isteği olduğu bilinmektedir. (Faulkner, 1953, ss. 32-47; Goedicke, 1963, ss. 187-197; Gardiner, 1920, ss. 99-116; Ben-Tor, 2011, ss. 23-43; Na’aman, 1981, ss. 172-185; Redford, 1973, ss. 36-49; Weinstein, 1981, ss. 1-28.)

“Majesteleri Çöl Halkına karşı ordu göndermeye karar verdiğinde Yukarı Mısır’ın tamamından on binlerce kişilik bir ordu oluşturdu. (Bu ordunun askerleri) güneyde Yebu’dan kuzeyde Medeny’t’e uzanmakta ve Aşağı Mısır’daki Irtjet Nübyalıları, Medja Nübyalıları, Yam Nübyalıları, Wawat Nübyalıları, Kaau Nübyalıları Sedjer, Khen-sedjru ve Tjemeh diyarından gelenlerden oluşmaktaydı. Majesteleri beni bu ordunun başına gönderdi. Ordunun içerisinde savaş beyleri (komutanlar), kraliyet mührü taşıyanlar, saray mensupları, Yukarı ve Aşağı Mısır’ın yerel idarecileri, şehirlerinin yöneticileri ve Yukarı ve Aşağı Mısır’ın başrahipleri vardı. Bu memurlar ve askerler Yukarı ve Aşağı Mısır’da yönettikleri köy ve kasabaların baş görevlileri ve yabancı topraklardaki Nübyelilerden birliklerinin idarecileriydi. Rütbem kraliyet ailesi mensuplarının gözetmeni konumunda olsa dahi onları komuta eden bendim. (Sefer esnasında) benim dürüstlüğümden dolayı, kimse arkadaşına saldıramadı, kimse bir yolcudan bir somun veya çarık alamadı, kimse hiçbir kentten kumaş alamadı, kimse kimseden bir keçi dahi alamadı (çalamadı).” (Lichtheim, 1975, ss. 19-20.)

Saray işlerinde ve sivil memurlukta rüştünü kanıtlamış olan Weni, hayatının bir döneminde ordu komutanlığı vazifesi üstlenmiştir. Weni’nin üstlenmiş olduğu görev, askerlerle beraber savaşmasını gerektirmemekte, birbirinden ayrı taburlar, tümenler ve bölükler halinde savaşa giden askerlerin kralın emri altında kalabilmesini sağlamaktı. Tarih boyunca savaşlar, belirli bir plan dahilinde gerçekleşmiş olmasına rağmen görece büyük orduların yeni olduğu bu dönemde, savaş askerlerin bireysel olarak birbirleriyle mücadele ettiği bir tarzda gerçekleşmekteydi. Çünkü henüz savaş arabaları Mısır’a gelmemiş, hızlı hareket edebilen gruplar oluşmamış, piyade ve süvari ayrımı gerçekleşmemiştir. Mısır askerleri ellerindeki büyük palalara benzeyen kılıçlar ile karşısındaki düşmanı yaralayıp veya öldürüp saf dışı etmeye çalışıyordu. Bu esnada askerlerin nasıl hareket edeceğini başlarındaki alt kademe komutanı belirliyordu. Orta kademe komutanlar ise alt kademe komutanların askerleri idare etme biçimini kontrol ederken üst düzey komutanlar genel emirler ile savaşın gidişatını belirlemeye çalışıyorlardı. Günümüzde uzmanlaşmanın artmasından dolayı aynı kişinin hem sivil memur hem dini bir önder hem de askeri bir komutan olması tuhaf gelse dahi Eski Mısır için alışılmış bir durumdu. Eski Mısır’da krallık yönetiminde sivil, dini ve askeri görevler arasında bir ayırım gözetilmemiş görevlendirilen kişinin her üç vazifede de yer alabilmesi beklenmiştir.

Weni’nin komuta ettiği ordunun içerisinde askerlerin ve komutanların yanı sıra ruhbanlar ve sivil memurlar da bulunmaktaydı. Bu görevlilerin bir kısmı Mısır Krallığı tarafından daha önce ele geçirilmiş olan topraklardan diğer bir kısmı ise Mısır’ın asli coğrafyasından gelerek orduya katılmıştır. Bu kadar kalabalık ve karışık bir insan topluluğunu savaşmanın ötesinde bir yerden bir diğer yere götürmek dahi büyük bir başarı olarak kabul edilmekteydi. Weni, otobiyografisinde sefer esnasında dürüstlüğünden dolayı kimsenin bir diğerine zarar vermediğini, bir yolcudan bir şey çalmadığını, herhangi bir kentte yağma yapılmadığını ve oldukça basit bir meta olan bir keçinin bile çalınmadığını gururla belirtmektedir. Bu ifadelerden Weni’nin orduyu büyük bir başarı ile idare ettiği sonucu çıkarılabilmektedir.

“Ben (Weni) bu rütbedeyken, orduyu Hakikatin Efendisi Horus’un bölgesindeki Kuzey Adası’ndan ve Iyhotep Kapısı’ndan geçirip ilerlettim. İlerleyecek birliklerin sayısını (ve güzergâhını) ben belirledim.

Bu ordu güvenli bir şekilde geri döndü.

Çöl Halkının topraklarını harap etmişti.

Bu ordu güvenli bir şekilde geri döndü.

Çöl Halkının topraklarını yakıp yıkmıştı.

Bu ordu güvenli bir şekilde geri döndü.

(Çöl Halkının) kalelerini yağlamıştı.

Bu ordu güvenli bir şekilde geri döndü.

(Çöl Halkının) incirlerini, asmalarını kesmişti.

Bu ordu güvenli bir şekilde geri döndü.

(Çöl Halkının) bütün konaklarını ateşe vermişti.

Bu ordu güvenli bir şekilde geri döndü.

(Çöl Halkından) on binlerce askeri katletmişti.

Bu ordu güvenli bir şekilde geri döndü.

Pek çok askeri esir olarak (Mısır topraklarına) taşımıştı.

Majesteleri bu başarı için beni her şeyin ötesinde övdü. Majesteleri beni bu orduya beş kez liderlik etmem, Çöl Halkının topraklarına isyan ettikleri zaman bu birliklerle saldırmam için gönderdi. Ceylan kafasının burnundaki bu yabancılar arasında yağmacıların da olduğu bilgisi geldiğinde askerlerin bir kısmını gemilerle yol çıkarttım. Ordunun yarısı yoldayken, (gemi ile denizden gidenler) Çöl Halkının topraklarının kuzeyindeki dağ silsilesinin arka kısmına bir çıkarma yaptı. Düşmanların hepsini yakaladım ve aralarındaki bütün yağmacıları katlettim.” (Lichtheim, 1975, s. 20.)

Weni’ye ait olan metnin bu kısmı, anlatımı güçlendirmek ve dini törenler ile festivallerde belirli bir ezgiyle halka okunduğunda coşku oluşturabilmek için şiir formatında yazılmış olmalıdır. Metinde güçlü biçimde vurgulanmak istenen, ordunun güvenle geri dönmüş olması, nakarat biçiminde tekrarlanmış ve halka okunduğunda onların da tekrarlama

beklenmiş olmalıdır. Ara bölümlerde ise Çöl Halkı olarak isimlendirilen insan gruplarına verilen zarar anlatılmıştır. Eski Mısır kralları için askeri seferler ile vergiye bağlanabilen yerleşik tarım toplumlar, bir gelir kaynağı olarak görülmüş, hayvan yetiştiren göçebe toplumlar ise sürekli kontrol altında tutulması gereken bir tehlike nedeni olarak kabul edilmiştir. Gıda ihtiyaçlarının çoğunluğunu büyüttükleri hayvanlardan elde ettikleri ürünlerden karşılayan ve mevsime göre otlak bulmak amacıyla sürekli hareket halinde olan göçebe gruplar, hayvanlarına zarar veren bir hastalık ya da otlaklarda oluşan bir kuraklık durumunda şehirlere saldırılar düzenleyip kent ahalesinin ellerindeki gıda ürünlerini yağmalayabilmekteydi. Bu yağma durumu hayatta kalabilmek amacı ile yapıldığından dolayı göçebe insanlar tarafından hiçbir zaman yanlış bir davranış olarak görülmemiş aksine savaş ganimeti olarak algılanmıştır. Göçebe gruplar, akın esnasından insan kaybına neden olabilecek bu yağma faaliyetini zorda kaldıkları durumlarda gerçekleştirmişlerdir.

Vergisini ödeyip şehir ve kasabalar da yaşayan yerleşik halkın güvenliğini sağlaması gereken Mısır kralları ise hemen hemen her yıl göçebe gruplar üzerine önleyici askeri seferler düzenlemiştir. Bu seferlerde, Weni'nin metninde anlatıldığı gibi bu insanların topraklarını yakılıp yıkılır, bölgedeki kaleler yağmalanır, tarım ürünlerine zarar verilir. Böylece göçebe grupların askeri bir akın düzenleyebilecek tüm gücü kırılmış olurdu. Weni de bu tarz bir önleyici askeri seferi başarı ile gerçekleştirmiş ve sonrasında bu seferi beş defa daha tekrarlamıştır. Weni'nin ordu komutanı olarak tekrar tekrar bölgeye gönderilmesi daha önce coğrafyayı tanımış olmasından ve edindiği tecrübeden kaynaklanmış olmalıdır.

Weni'nin otobiyografisinde belirtilen bir diğer ilginç ayrıntı ise Çöl Halkı olarak isimlendirilen insan gruplarını çembere alarak yok etmeye çalışmasıdır. Önce de belirtildiği gibi Mısır şehirlerine yağma akınları düzenleyen göçebe gruplar, hızla çöle geri çekilebilme yeteneğine sahipti. Weni de defalarca üzerine gittiği bu insanların geri çekilmesinden dolayı küçük başarılar kazanmasına rağmen bir galibiyet elde edememiştir. Zamanla elde ettiği tecrübe ve bölgedeki güvenilir insanlardan edindiği stratejik bilgiden faydalanan Weni, ordunun bir kısmını kara yolu ile Akdeniz kıyısından kuzeye ilerletirken diğer bir kısmını gemiler ile daha hızlı ve gizli bir biçimde daha kuzeye yerleştirmeyi başarmıştır. Kara yolu ile ilerleyen ordu önüne çıkan göçebeleri kuzeye iterken kuzeyde bekleyen ordu metinde Mısır'ın düşmanları olarak isimlendirilen yağmacı grupları katletmiştir. Weni'nin bu başarısının en azından bir dönem Sina Yarımadası üzerinden gelebilecek yağma akınlarını sonlandırmış olmalıdır.

Yukarı Mısır Valiliği Dönemi

Otobiyografisine göre Eski Mısır bürokrasi sınıfı içerisinde birçok başarılar kazanmış bir kişi olan Weni, sivil memurluktan tapınak görevliliğine, tapınak görevinden ordu komutanlığına kadar birçok makamda görev aldıktan sonra yerel bürokrasinin en üst makamı olan Mısır valiliği görevine layık görülmüştür. Eski Mısır'da hem siyasi bir teamül hem de bürokratik bir gereklilik olarak yönetim Nil Nehri'nin akış yönü göz önüne alınarak Aşağı ve Yukarı Mısır olarak ikiye ayrılmıştır. Çağlayanlar bölgesi olan en güney bölgeden başlayıp nehir vadisi boyunca kuzeye uzanan ve Nil Nehri'nin kollara ayrıldığı bölge Yukarı Mısır olarak isimlendirilmiştir. Nil Nehri'nin kollara ayrıldığı bölgeden Akdeniz'e kadar uzanan yarı bataklık delta alan ise Aşağı Mısır olarak adlandırılmıştır. Her iki bölge iklim, yüzey yapısı ve yerleşim biçimi olarak birbirinden oldukça farklı özellikler göstermektedir. Bundan dolayı her iki bölgenin yönetimi başta vergilendirme olmak üzere birçok farklılığa sahiptir. (Moret, 2001, ss. 38-60; Fischer, 1959, ss. 129-142; Bell, 1970, ss. 569-573.)

Eski Mısır yönetiminde kraliyet merkezinde en üst makama sahip ve bürokrasinin başı olan vezirler bazı durumlarda Aşağı ve Yukarı Mısır'ın valiliğini de üzerine almaktaydı. Böyle olmadığı durumlar da Aşağı ve Yukarı Mısır'ın valisi olan kişiler, yereldeki en yüksek görevli olmaktaydı. Pek çok durumda Yukarı Mısır valisinin protokol bakımından Aşağı Mısır valisinden daha yüksekte olduğu bilinmektedir. Bu durumun Yukarı Mısır'ın stratejik öneminden ve daha fazla vergi geliri getirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Weni, belki de hayatının sonra döneminde Yukarı Mısır valiliği görevine getirilmiştir. Weni'nin bu göreve kaç yaşında gelmiş olduğunu bilemememize rağmen otobiyografisinden anlaşıldığı kadarıyla elli yaşının üzerinde olmalıdır. Eski Mısır bürokrasisinde eğitim, sadece okumak, yazmak ve hesaplamak üzerine olduğundan öğrenilmesi gereken her şey yanında çırak olarak bulunduğunuz kişiden tecrübe yolu ile edinilebilmiştir. Weni de uzun yıllar Mısır bürokrasisi içerisinde kaldığından dolayı yönetime dair oldukça geniş bir tecrübe birikim elde etmiş olmalıdır.

"Ben (biz zamanlar) sarayın kahyası ve sandalet taşıyıcısıyken, sonsuza dek yaşayan efendimiz Kral Merenre beni güneyde Yebu'dan kuzeyde Medeny't'e kadar Yukarı Mısır'ın valisi yaptı. Çünkü majestelerinin yüreğinde değerliydim. Çünkü ben onun da (Kral Merenre'nin) yüreğine kök salmıştım, yüreği benimle doluydu. Ben kâhya ve sandalet taşıyıcısı iken, majesteleri benim sarayda tuttuğum nöbet ve koruma görevinden dolayı, herhangi bir memurdan, herhangi bir soyludan herhangi bir hizmetkardan daha fazla övmüştü. (...) Kimsenin bir diğerinin canına ve malına zarar vermemesini sağladım, Yukarı Mısır'ı onun (Kral Merenre'nin) adına barış içinde yönettim. Her görevi eksiksiz yaptım. Yukarı Mısır'da ikamet eden insanlar için yapılacak bütün hesapları iki kez kontrol ettim. Yukarı Mısır'da ikamet eden insanlar için yapılacak bütün işleri iki kez kontrol ettim Yukarı Mısır'da mükemmel bir iş çıkardım. Yukarı Mısır'da daha önce hiç böyle bir şey yapılmamıştı. (Ben) majesteleri bunun için beni övsün diye böyle davrandım." (Lichtheim, 1975, s. 21.)

Weni'nin otobiyografisinden alıntılanan metnin ilk cümlesinde geçen, ben sandalet taşıyıcısıyken, Kral Merenre, beni Yukarı Mısır'ın valisi yaptı cümlesi, Weni'nin hayatının kısa bir özetidir. Metnin devamında Weni'nin, sandalet taşıyıcılığı gibi bir alt rütbeden Yukarı Mısır'ın Valisi makamına yükselmesinin sırrı olan, her görevi hatasız yapması ile sadakatli bir görevli oluşu anlatılmıştır. Eski Mısır'daki bürokrasi sınıfı dışı kapalı bir yapı olmuş ve bir şekilde bu sınıfa dahil olan kişiler görevlerini eksiksiz şekilde devam ettirdiği müddetçe bir üst göreve ve aşamaya ulaştırılmışlardır. Özellikle bürokrasi sınıfının içerisinde uzun süre bulunmuş kral tarafından güvenilir kabul edilen belirli yaşın üstündeki memurlar üst görevlere seçilmiştir.

Eski Mısır'da valinin en önemli işi o yılın vergisini toplamak ve bir sonraki yıl toplanacak vergiyi önceden hesaplayıp Kraliyet Sarayı'na bildirmektir. Weni, bu gelirleri toplama ve hesaplama işini eksiksiz şekilde yaptığını ve bütün hesapları bizzat kendinin iki kez kontrol etmiş olduğunu söylemektedir. Eski Mısır'da memurlar her yaptıkları işin kaydını tutup tutulan kaydın bir nüshasını kendilerine saklayıp diğer nüshasını ise bir üst amirlerine vermekteydi. Alt kademedeki her memur üst amirine rapor verdiğinden dolayı bürokrasinin üst noktasında bulunan valilere, binlerce rapor ulaşmış olmalıdır. Weni, bu raporları kontrol ederek halkın ekonomik durumu, saraya gidebilecek işe miktarını, memurların haksızlık veya yolsuzluk yapıp yapmadığını tespit edebileceğinden dolayı bu raporlar daima değerli görünmüştür. Eski Mısır bürokrasi sınıfı içerisinde bir memur ile ilgili üst amirlerine ne kadar az şikâyet giderse o memurun o kadar başarılı olduğu ve halkı barış içerisinde yönettiğine inanılmaktadır. Weni de bibliyografyasında halkı barış içerisinde yönettiğini ve mükemmel bir iş yaptığını belirtmektedir. Weni'nin otobiyografisine bu durumu yazdırmış olması ve görevini uzun bir süre devam ettirmiş olması başarılı bir vali olduğunu göstermektedir. Bütün bunların ötesinde Weni hiç yılmadan çalışmış olmasını kralına olan sadakati ile açıklamaktadır.

“Kral Merenre beni “Merenre ihtişam içinde görünüyor” (olarak isimlendirilen) yüce piramit için gerek olan “canlıların sandığı” (olarak isimlendirilen) lahitini kapağıyla birlikte getirmem için İbhat'a gönderdi. Kral Merenre beni Yebu'ya granit bir sahte kapı, onun sunu taşı ve granit lentolarını getirmem için gönderdi. Tek seferde altı mavna ve sekiz kaburgalı üç römorkörle kuzeye, seyahat ettim. Yebu ve İbhat'a hiçbir zaman hiçbir kralın yönetimi altında tek bir seferde on bir taşıyıcı ile sefer yapılmamıştı. Majesteleri beni Hatnub'un kaymaktaşıdan yapılmış büyük bir sunağı getirmem için Hatnub'a gönderdi. Bu sunağı getirmek için on yedi günde oraya vardım. Hatnub'da (taş ocağından) çıkarıldıktan sonra, inşa ettirdiğim altmış dirsek uzunluğunda ve otuz dirsek genişliğinde akasya ağacından yapılmış bir mavnaya sunağı nehrin aşağısına (kuzeye) doğru götürdüm. (...) Majesteleri beni Yukarı Mısır'da beş kanal kazmaya ve Wawat'ın akasya ağacından üç mavna ve dört römorkör inşa etmeye gönderdi. Daha sonra İrtjet, Wawat, Yam ve Medja'nın yabancı şefleri keresteyi Kral Merenre için kestiler. Bunların hepsini bir yılda yaptım.” (Lichtheim, 1975, ss. 20-21.)

Eski Mısır bürokrasi sınıfı içerisinde uzun zaman verilen her işi başarıyla yerine getirmiş olan Weni'nin valilik görevinden ne zaman veya hayatının hangi döneminde ayrıldığı bilinmemektedir. Fakat büyük ihtimalle valilik görevi devam ettiği sürede Kral Merenre için oldukça önemli olan bir başka işi de yaptığını bibliyografyasında anlatmaktadır. Weni, Kral Merenre tarafından verilmiş olan granit bir sahte kapı, onun sunu taşı ve granit lentolarını getirme görevini de hakkıyla yerine getirmiş olduğunu bibliyografyasının son kısmında anlatmıştır. Weni için çok büyük bir zorluğa sahip olmayan fakat büyük bir koordinasyon ve güvenilirlik gereken bu iş için seçilecek en doğru kişi olduğunu metinde okuyucuya hissettirilmiştir. Kral Merenre'nin Weni'yi görevlendirmesinin temelinde daha önce görevlendiren kişilerin yeteri kadar hızlı davranmamış olması olduğu düşünülmektedir. Çünkü Weni gerçekleştirmiş olduğu seferlerle kralın mezarı olacak piramit için eksik kalan tüm parçaları neredeyse bir yıla yakın süre içerisinde temin edip piramidin yapıldığı yere taşımaya başarmıştır. Bu başarısının anlatımı, Weni'nin Eski Mısır bürokrasi içerisinde ne kadar önemli bir konumda olduğunu ve değer gördüğünü göstermesi açısından önemlidir.

“Ben, Weni, babasının sevdiği, annesinin övdüğü, kardeşlerine lütufta bulunan biriydim. Yukarı Mısır'ın gerçek valisi, Osiris tarafından onurlandırılanım.” (Lichtheim, 1975, s. 22.)

Weni'nin bibliyografyası Tanrı Osiris tarafından onurlandırıldığının belirtilmesiyle sona ererken kendisinin Maat'a uygun yaşayan, insanlara kötülük yapmayan, babasının saygısını kazanmış, annesinin övdüğü ve kardeşlerine lütufta bulunan birisi olduğunun ilanı ile bitirilmiştir.

Sonuç

Binyıllarca gözlerden uzak yeraltındaki bir mezarın duvarında hiyeroglif yazı ile Eski Mısır tanrılarına hitaben kazınan metnin, insanlık tarihinde bilinen en eski otobiyografilerden biri olduğu keşfedilmesi, Eski Mısır tarihi için bir dönüm noktası olmuştur. Metin çözüldükten sonra ismi öğrenilen Weni'nin basit memurluktan Yukarı Mısır Valiliği'ne kadar yükselişinin edebi bir dil ile anlatımı ortaya çıkmıştır. Neredeyse eksiksiz biçimde bulunan bu metinden, Eski Mısır'ın sosyal ve siyasi tarihi ile ilgili bilgiler alınmasının yanı sıra bürokrasi sınıfının içerisinde yer alan birinden sarayın kapalı kapıları ardında ne tür gelişmeler olduğu öğrenilmiştir. Weni'nin otobiyografisi incelenerek yapılacak en önemli çıkarım, Eski Mısır'da sarayın bir ev,

memurların ise kraliyet ailesine hizmet için hayatını adayan üyeler konumunda olduğudur. Eski Mısır Kraliyet ailesi için kraliyetin yönetimi bir ailenin yönetimi gibi görülmüştür. Weni'nin hayat hikayesinde yaşadıkları bürokrasi sınıfını için genelleştirilirse en üst rütbede yer alan bir vezirin veya valinin bile en alt kademededen başlama zorunluluğu bulunmaktaydı. Alt kademedeki memurların işlerini eksiksiz biçimde yürütmesi onların üst kademelere çıkmasını sağlamasına rağmen her memurun üst düzey bir konum elde edeceğinin de bir garantisi bulunmamaktaydı. Bürokrasi sınıfının içerisine genç yaşta giren kişilerin seçiminde nasıl bir yol izlendiği Weni'nin otobiyografisinden anlaşılmamasına rağmen babadan oğula geçen bir düzenlemenin olduğu bilinmektedir.

Genç yaşta kendisine verilen en basit görevlerden biri ile saray memurluğuna başlayan Weni gibi kişilerin okuma yazma ile hesaplamayı merkeze alan bir eğitimden geçirilmiş ve başarılı biçimde bu eğitimi tamamlamış olduğu bilinmektedir. Sonrasın genç görevliler, daha tecrübeli görevlileri izleyerek veya taklit ederek vazifeli olduğu işleri yürütmüştür. Eski Mısır sarayındaki her işin bir ritüeli olduğundan dolayı gerek ruhban gerek bürokrasi sınıfı mensupları dini ve hiyerarşik ritüellerde bulunmuş ve kendi konumlarına göre yapmaları gerekeni icra ederken daha üst konumdakilerin yaptıklarını gözleme şansı yakalamışlardır. Bu ritüeller, daha üst bir görevlinin yanına giderken ne şekilde davranacağından konuşmaya nasıl başlayacağına; bir tanrı için gerçekleştirilen bir törende hangi ilahinin okunacağından nerede durulacağına kadar uzanmaktadır. Sarayın iç işlerini ve bürokrasinin iç işleyişini öğrenen genç memurların içlerinden bazılarının diğerlerine göre daha pratik oluşu, hızlı anlayıp doğru tepki vermesi, sözüne güvenilmesi ve daha birçok kriter göz önüne alınarak o an boşta olan daha üst bir göreve tayinleri yapılabilmekteydi. Bütün tayinlerin bir noktada kralın izni ile gerçekleştiği kabul edilse dahi küçük rütbe değişimlerinde üst düzey memurların belirleyici olduğu bilinmektedir.

Eski Mısır bürokrasi sınıfı mensupları için krala itaat etmek doğrudan tanrılara itaat etmek gibi olduğundan verilen işlerin yerine getirilmesine bir ibadet gözü ile bakılmış olmalıdır. Bu nedenle verilen işin nevi ve yeri fark etmeksizin verilen her görevi memurların itaat ile kabul etmesi beklenmiştir. Weni'nin otobiyografisinde gördüğümüz üzere bu iş bazen yargıçlık bazen rahiplik görevlendirildiklerinde ordu komutanlığı bile olabilmektedir. Zamanla bürokratik ve dini işlerde uzmanlaşan ordunun sevk ve idaresinde görev alan, kısaca Eski Mısır kraliyet yönetimi ile ilgili hemen her şeyi bilen, iç işleyişin seyrinde uzman memurlar vali ve vezir gibi yüksek konumlara atanmıştır. Weni gibi vali olmadan önce idari kademenin her aşamasında yer alan kişiler, emri altındaki bürokratik, dini ve askeri görevlilerin her yaptıklarının içeriğini anlayabilecek ve onları denetleyebilecek bir konuma ulaşmış olmalıdır. Bu tecrübeli üst düzey yöneticiler, mevcut düzenin devamından yana oldukları için kendi kaderleri ile krallığın kaderini bir arada görmüş ve halkı bir aksaklığa meydan vermeyecek biçimde yönetmişlerdir. Üst düzey memurların halkın idaresini sağlama konusundaki başarıları krallar tarafından her zaman ödüllendirilmiş, otobiyografisinde belirttiği üzere Weni'ye de gösterişli bir mezar inşa etme ayrıcalığı verilmiştir.

Eski Mısır'da kral değişmiş olsa dahi memurlar mevcut işlerine devam etmekteydi. Bu durum krallıktaki yönetsel devamlılığın sağlanması açısından önemlidir. Mısır kralları I. Teti, I. Pepi ve Merenre dönemlerinde, bürokratik, dini ve askeri görevler üstlenen Weni, bu devamlılığa oldukça iyi bir örnektir. Eski Mısır'da binyıllar boyunca devam eden tarımsal üretimi ve bu üretime bağlı vergilendirmeyi temel alan yaşam biçiminin oluşturduğu yönetim anlayışı fazlasıyla geleneksel bir hal alınca kralın kim olduğundan çok bürokrasi sınıfının iyi çalışıp çalışmadığı krallığın kaderini belirler hale gelmiştir. Özellikle Yeni Krallık döneminin sonlarında Mısır kralları tanrılaştırılarak sembolleştirilmiş, idari yönetimin devamlılığı Tanrı Amon'un rahipleri tarafından üstlenilmiştir.

Eski Mısır'daki memuriyet unvanlarının günümüzdeki karşılığının tam anlamı ile açıklanması zordur. Örneğin "Kraliyet Ailesi Mensuplarının Gözetmeni" olan Weni'nin bir teşrifatçı mı muhafız mı yoksa danışman mı olduğu kesin değildir. Bazı Mısır Bilimciler bu unvanın her üç görevi de içermiş olduğunu iddia etseler dahi "Kraliyet Ailesi Mensuplarının Gözetmeni" unvanını taşıyan görevlinin yetkilerinin ne olduğu ve sorumluluğunun neyi kapsadığı tam olarak bilinmemektedir. Bunun ötesinde Weni'nin "Tanrı Nekhen'in Kıdemli Muhafızlığı" unvanını taşıırken kralın haremindeki bir yargılamaya nasıl dahil olabildiği de tartışmalı bir konudur. Dönemine göre en gelişmiş kayıt tutma sisteminde ve vergi hesaplama kabiliyetine sahip olan Eski Mısır bürokrasisinin iç işleyişi ile ilgili bilgilerimizin bir kısmı Weni'nin otobiyografisi gibi o dönemde yazılmış olan metinlerden gelse dahi bilinmezliğini koruyan birçok ayrıntı bulunmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Allen, R. C. (1997). Agriculture and the Origins of the State in Ancient Egypt. *Explorations in Economic History*, 34(2), 135-154.
- Allen, T. D. (2008). *The Ancient Egyptian Family: Kinship and Social Structure*. Routledge.
- Al-Nubi, Sheikh 'Ibada. (1997). *Soldiers*. İçinde, Sergio Donadoni (Ed.) The Egyptians (ss. 87-120). University of Chicago Press.
- Arnold, D., Haeny, G., Bell, L., Finnestad, R. B. (1997). *Temples of Ancient Egypt*. Cornell University Press.
- Asante, M. K. (2011). Maat and Human Communication: Supporting Identity, Culture, and History without Global Domination. *Intercultural Communication Studies*, 20(1), 49-56.
- Baines, J. & Lacovara, P. (2002). Burial and the Dead in Ancient Egyptian Society: Respect, Formalism, Neglect. *Journal of Social Archaeology*, 2(1), 5-36.
- Baker, R. F. & Baker, C. F. (2001). *Ancient Egyptians: People of the Pyramids*. Oxford University Press.
- Bell, B. (1970). The Oldest Records of the Nile Floods. *The Geographical Journal*, 136(4), 569-573.
- Ben-Tor, D. (2011). *Egyptian – Canaanite Relations in the Middle and Late Bronze Ages as Reflected by Scarabs*. In S. Bar, D. Kahn - J.J. Shirley (Ed.), *Egypt, Canaan and Israel: History, Imperialism, Ideology and Literature* (ss. 23-43). Brill.
- Chauvet, V. (2013). Between a Tomb and a Hard Place: Tomb Inscriptions as a Source of Historical Information. *Journal of the American Research Center in Egypt*, 49, 57-71.
- Cowgill, G. L. (2004). Origins and Development of Urbanism: Archaeological Perspectives. *Annual Review of Anthropology*, 33, 525-549.
- Faulkner, R. O. (1953). Egyptian Military Organization. *The Journal of Egyptian Archaeology*, 39(1), 32-47.
- Ferguson, R. J. (2016). The Ancient Egyptian Concept of Maat: Reflections on Social Justice and Natural Order. *Fundamina*, 24(1), 69-88.
- Fischer, H. G. (1959). Some Notes on the Easternmost Nomes of the Delta in the Old and Middle Kingdoms. *Journal of Near Eastern Studies*, 18(2), 129-142.
- Frankfort, H. (1948). *Kingship and the Gods: A Study of Ancient Near Eastern Religion as the Integration of Society and Nature*. University of Chicago Press.
- Gardiner, A. H. (1920). The Ancient Military Road between Egypt and Palestine. *The Journal of Egyptian Archaeology*, 6(1), 99-116.
- Goedicke, H. (1963). The Alleged Military Campaign in Southern Palestine in the Reign of Pepi I (VIth Dynasty). *Rivista Degli Studi Orientali*, 38(3), 187-197.
- Herbich, T. & Richards J. (2006). The Loss and Rediscovery of the Vizier Iuu at Abydos: Magnetic Survey in the Middle Cemetery Timelines. *Studies in Honour of Manfred Bietak I, Orientalia Lovaniensia Analecta*, 149, 141-149.
- Hornung, E. (1999a). *History of Ancient Egypt: an Introduction*. Cornell University Press.
- Hornung, E. (1999b). *The Ancient Egyptian Books of the Afterlife*. Cornell University Press.
- Baines, J. (1995). *Kingship, Definition of Culture, and Legitimation*. In D. B. O'Connor - D. P. Silverman (Ed.), *Ancient Egyptian Kingship: New Investigations*, (ss. 3-47) Brill.
- Kanawati, N. (2003). *Conspiracies in the Egyptian Palace: Unis to Pepy I*. Routledge.
- Köhler, E. C. (2017). The Development of Social Complexity in Early Egypt. A View from the Perspective of the Settlements and Material Culture of the Nile Valley. *Ägypten und Levante/Egypt and the Levant*, 27, 335-356.
- Kóthay, K. A. (2013). *Categorisation, Classification, and Social Reality: Administrative Control and Interaction with the Population*. In Juan Carlos Moreno García(Ed.), *Ancient Egyptian Administration*, (ss. 479-520), Brill.
- Kuijt, I. & Goodale, N. (2009). Daily Practice and the Organization of Space at the Dawn of Agriculture: A Case Study from the Near East. *American Antiquity*, 74(3), 403-422.
- Lacovara, P. (2013). *New Kingdom Royal City*. Routledge.
- Lichtheim, M. (1975). *Ancient Egyptian Literature. Volume I: The Old and Middle Kingdoms*. University of California Press.
- Lloyd, A. B. (2014). *Ancient Egypt: State and Society*. Oxford University Press.
- Martin, D. (2008). Maat and order in African Cosmology: A Conceptual Tool for Understanding Indigenous Knowledge. *Journal of Black Studies*, 38(6), 951-967.
- Middleton, R. (1962). Brother-sister and father-daughter Marriage in Ancient Egypt. *American Sociological Review*, 27(5), 603-611.
- Moret, A. (2001). *The Nile and Egyptian Civilization*, Dover Publications.
- Na'aman, N. (1981). Economic Aspects of the Egyptian Occupation of Canaan. *Israel Exploration Journal*, 31, 172-185.
- Okon, E. E. (2012). Religion and Politics in Ancient Egypt. *American Journal of Social and Management Sciences*, 3(3), 93-98.
- Redford, D. B. (1973). New Light on the Asiatic Campaigning of Horemheb. *Bulletin of the American Schools of Oriental*

- Research*, 211(1), 36-49.
- Reedy, C. L. (1994). Thin-section Petrography in Studies of Cultural Materials. *Journal of the American Institute for Conservation*, 33(2), 115-129.
- Richards, J. (2002). Text and Context in Late Old Kingdom Egypt: the Archaeology and Historiography of Weni the Elder. *Journal of the American Research Center in Egypt*, 39, 75-102.
- Rolfe, D. (1917). Environmental Influences in the Agriculture of Ancient Egypt. *The American Journal of Semitic Languages and Literatures*, 33(3), 157-168.
- Schwarz, F. (2001). *Düzensizliğin İçerisinde Düzen Maat ve Eski Mısır'a Dair*, (Ferim Örucü, Çev.). Yeni Yüksektepe.
- Shaw, I. (2019). *Ancient Egyptian Warfare: Tactics, Weaponry and Ideology of the Pharaohs*. Open Road Media.
- Shaw, I. (2003). *Exploring Ancient Egypt*, Oxford University Press.
- Smith, C. C. (1977). The Birth of Bureaucracy. *The Biblical Archaeologist*, 40(1), 24-28.
- Strudwick, N. C. (2005). *Texts from the Pyramid Age*. Brill.
- Van Den Boorn, G. P. F. (2014). *Duties of the Vizier Civil Administration in the Early New Kingdom*. Routledge.
- Weinstein, J. M. (1981). The Egyptian Empire in Palestine: A Reassessment. *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, 241(1), 1-28.
- Wenke, R. J. (1989). Egypt: Origins of Complex Societies. *Annual Review of Anthropology*, 18(1), 129-155.
- Yıldırım, E. (2022). Eski Mısır'da Erdem Ahlakının İnanç Sistemine Yansıması: Maat Anlayışı. *İdrak Dini Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 238-254.
- Yıldırım, E. (2022). Eski Mısır'da Tarımsal Üretim ve Vergilendirme Sistemi (MÖ 3100-672). *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(4), 2456-2468.
- Yıldırım, E. (2019). *Nil'in Tanrı Kralları*. Arkeoloji Sanat Yayınları.